

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев2 2969/2018
11.09.2019. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Љубице Милутиновић, председника већа, Весне Субић и Јелице Бојанић Керкез, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Мирослав Дмитровић, адвокат из ..., против туженог Предузећа за ... "ББ" а.д. ..., чији је пуномоћник Александар Петровић, адвокат из ..., ради накнаде штете, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 3915/17 од 27.04.2018. године, у седници већа одржаној дана 11.09.2019. године, донео је

ПРЕСУДУ

ДЕЛИМИЧНО СЕ ОДБИЈА, као неоснована, ревизија туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 3915/17 од 27.04.2018. године, у делу става првог изреке којим је одбијена жалба туженог и потврђена пресуда Основног суда у Горњем Милановцу П1 962/15 од 10.07.2017. године у ставовима првом и другом изреке.

ДЕЛИМИЧНО СЕ УСВАЈА ревизија туженог па се УКИДА пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 3915/17 од 27.04.2018. године, у делу става првог изреке којим је одбијена жалба туженог и потврђена пресуда Основног суда у Горњем Милановцу П1 962/15 од 10.07.2017. године у ставовима четвртом и петом изреке и у том делу предмет ВРАЋА првостепеном суду на поновно суђење.

ОДБИЈА СЕ, као неоснован, захтев тужиоца за накнаду трошкова ревизијског поступка.

Образложење

Пресудом Основног суда у Горњем Милановцу П1 962/2015 од 10.07.2017. године, ставом првим изреке, обавезан је тужени да тужиоцу, на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених физичких болова, исплати износ од 300.000,00 динара, са законском затезном каматом од дана пресуђења до исплате. Ставом другим изреке делимично је усвојен тужбени захтев, па је обавезан тужени да тужиоцу, на име накнаде нематеријалне штете због претрпљеног страха, исплати износ од 330.000,00 динара, због трајног умањења опште животне активности износ од 1.140.000,00 динара и због естетске наружености износ од 150.000,00 динара, све са законском затезном каматом од дана пресуђења до исплате. Ставом трећим изреке одбијен је, као неоснован, вишак тужбеног захтева којим је тражено да се обавезе тужени да тужиоцу, на име накнаде нематеријалне

штете због претрпљеног страха исплати преко досуђеног износа од 330.000,00 динара до траженог износа од 700.000,00 динара, због естетске наружености преко досуђеног износа од 150.000,00 динара до траженог износа од 200.000,00 динара и због душевних болова због трајног умањења опште животне активности преко досуђеног износа од 1.140.000,00 динара до траженог износа од 1.200.000,00 динара, све са законском затезном каматом од дана пресуђења до исплате. Ставом четвртим изреке обавезан је тужени да тужиоцу, на име накнаде материјалне штете у виду ренте, плаћа месечни износ од 38.923,00 динара сваког месеца унапред до 05.-ог у месецу за текући месец, почев од дана пресуђења па убудуће док за то буду постојали законски услови, с тим што је тужени дужан да доспеле, а неисплаћене износе ренте, почев од 16.10.2016. године као дана вештачења до пресуђења, исплати у једнократном износу. Ставом петим изреке обавезан је тужени да тужиоцу, на име накнаде материјалне штете због изгубљене зараде за време радне неспособности у односу на послове рада на пољопривреди, исплати износ од 2.618.840,80 динара, са законском затезном каматом од 16.10.2016. године као дана вештачења до исплате. Ставом шестим изреке обавезан је тужени да тужиоцу, на име трошкова спора, плати износ од 1.491.454,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 3915/17 од 27.04.2018. године, ставом првим изреке одбијена је, као неоснована, жалба туженог и потврђена првостепена пресуда у ставовима првом, другом, четвртом и петом изреке. Ставом другим изреке укинута је одлука о трошковима парничног поступка садржана у ставу шестом изреке првостепене пресуде и у том делу предмет враћен првостепеном суду на поновни поступак.

Против наведене пресуде донете у другом степену, у правноснажном делу, тужени је благовремено изјавио ревизију, због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужилац је поднео одговор на ревизију.

Испитујући побијану пресуду у смислу члана 408. Закона о парничном поступку ("Службени гласник РС", бр. 72/2011, 49/2013-УС, 74/2013- УС, 55/2014, 87/2018, у даљем тексту: ЗПП), Врховни касациони суд је оценио да је ревизија туженог делимично основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је био у радном односу код туженог на пословима монтера за Дана 24.05.2007. године, по налогу надзорника, тужилац је са тројицом колега отишао у село ..., где је требало да се замени оштећени кабл. Тужилац и двојица колега су се попели на три стуба, док је четврти колега остао на земљи затежући кабл са земље. Бандера, на којој је био један од колега тужиоца, је пукла и почела да пада, повукла је бандеру на којој се налазио тужилац, јер су биле повезане кабловима, услед чега је бандера тужиоца пукла и тужилац је пао на асфалтни пут Крагујевац – Горњи Милановац, заједно са бандером на коју је био прикачен.

Тужилац је био радно оспособљен теоретски и практично за безбедан и здрав рад и поседовао је сва прописана лична заштитна средства.

Тужилац је био упознат са Упутством и мерама заштите на раду на ТТ стубу (рад на висини) од 07.07.2003. године, којим је између осталог одређено да се провера исправности стуба врши провером његове механичке исправности и испитивањем стуба, да се провера техничке исправности стуба врши гурањем стуба рукама у свим правцима ради процене стабилности, док се испитивање стуба врши чекићем или шиљком. Испитивање стуба шиљком врши се лаганим убадањем шиљка у стуб на дубини од 10-15 цм од нивоа тла, пошто је претходно откопана земља, на који начин се може закључити да ли је и колико стуб натруо. Тужилац и његове колеге су пре пењања испитивале стуб гурањем, али не и шилом у складу са упутством за рад, јер нису били задужени никаквим оруђем, односно механичким средствима којима би извршили откопавање земље, при чему ни пре критичног догађаја откопавање земље ради провере исправности стуба није била устаљена пракса.

Из налаза и мишљења вештака медицинске струке, хирурга и неуропсихијатра, утврђено је да је тужилац критичном приликом задобио више тешких телесних повреда: трауматско оштећење леве потколоне артерије са последичном акутном непокретљивошћу леве ноге, прелом унутрашњег глежња леве голењаче, мултифрагментални прелом главице леве жбице, мултифрагментални прелом врха леве лакатне кости, потрес мозга.

Услед претрпљених повреда тужилац има трајне последице утолико што му је леви лакат укочен, деформисан и увећан у односу на десни, споља на кожи има ожиљак дужине 15 цм и ширине 3 мм, покрети у зглобу лакта су му ограничени, односно ограничено је пружање и савијање у тежем степену, лево колено му је укочено и благо деформисано, зглоб је лабав са излетањем структуре ван физиолошке, ограничено му је савијање потколенице у коленом зглобу. Лева потколеница тужиоца је деформисана у поље, а лева нога је за 1 цм краћа од десне. На предњој унутрашњој страни од средине колена до средине потколенице има оперативни ожиљак дужине 19 цм и ширине 4 мм, блеђи у односу на околну кожу, леви скочни зглоб је укочен, ограничено је и савијање и забацивање ноге у поље, отежано стајање, отежана и ограничена употреба две руке.

Тужилац је трпео физичке болове и страх одређеног интензитета и трајања, ближе описаног у налазу и мишљењу судских вештака. Утврђено је трајно умањење опште животне активности у процентуалном износу од 40% , а естетска наруженост тужиоца је средњег степена, јер постоји отежан гегајући ход, деформитети руке и ноге са ожиљцима који код околине изазивају реакцију у виду знатижеље, скретања пажње, код неких интензивнији у виду осећања лаке непријатности, инстинктивне лаке одбојности, а код неких реакције патње и сажаљења. Тужилац ће ове последице доживљавати са осећањем несигурности, стрепње, избегавања контакта, посебно са особама супротног пола, није искључено ни развијање комплекса ниже вредности.

Тужилац је у време повређивања имао 29 година. Живи у породичном домаћинству са супругом, двоје деце, оцем и мајком. Породично домаћинство регистровано је на његову супругу, као пољопривредно газдинство.

До повређивања, по завршетку радног времена, у време одмора, суботом и недељом тужилац је радио у породичном пољопривредном домаћинству и на тај начин је остваривао додатне приходе. Поред тога, обрађивао је и земљиште које је узимао у закуп. Радом у пољопривредним пословима тужилац је доприносио са 35% приходима оствариваним од пољопривредне делатности у домаћинству.

У време повређивања тужиочев отац је располагао имањем од 8,76,81 ха, под кукурузом је било 12 ха, под пшеницом 1ха, под тритикалом 1 ха, овсем 8,050,00 ха, детелином 0.60,00 ха, вештачком ливадам 0,50,00 ха, под воћњаком шљиве од 0,25,00 ха, под кромпиром 2,75,95 ха, под баштом 0,10,00 ха, кукурузом и ливадам 0,50,00 ха земље која је била под закупом. Од стоке има 8 крава, 2 бика, 8 телади, 2 крмаче, 25 прасића, 20 кокошака, а од механизације 2 трактора, тракторске плугове, силос, комбајн, утоварач за ђубре, дрљаче, тањираче, сејалицу, тракторску корпу за ношење, прашач за кукуруз, житни комбајн, тракторске грабуље, елеватор, виле за сено, косачицу тракторску, разбацивач за ђубре, чекићар.

Из налаза и мишљења вештака медицинске струке утврђено је да тужилац због трајних последица од претрпљених повреда (које се ни даљим лечењем, физикалном терапијом не могу поправити) није способан за тешке и средње тешке физичке послове који захтевају дуже стајање и ходање, као и за рад у неповољном положају тела, сагињање и подизање терета, прецизан рад рукама, при коме је неопходна добра координација обе руке, није способан да управља тешким машинама (трактор, комбајн) и друге послове који угрожавају функцију зглоба лакта и колена, није способан за рад на висини. Способан је за лакше послове ван наведених послова који неће даље погоршавати стање код тужиоца, а које се огледа у оштећеном лакомоторном апарату. Тужилац је за време лечења, у периоду од 24.05.2007. године до 01.01.2008. године, био 100% радно неспособан, а трајно умањење радне способности код тужиоца након тог периода је 50%.

Из налаза и мишљења вештака пољопривредне струке утврђено је да би тужилац у периоду од повређивања до завршетка лечења у пољопривреди остварио допунски приход да је био здрав и потпуно радно способан у износу од 2.618.842,80 динара, да просечна дневница на пословима које је на пољопривредном имању обављао тужилац (вуча сена, постављање пластеника, послови који се односе на вожњу трактором, фрезирање, тањирање, орање, кошење) износи 3.000,00 динара, што се не може подвести под обичан надничарски посао у који спадају послови као што је копање, плашћење, те да би, како би се одржало пољопривредна производња пре повређивања због умањења тужиоцеве радне способности за посао у пољопривреди, тужилац морао платити другим људима за надницу месечни износ од 38.922,50 динара.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, правилно су нижестепени судови, применом материјалног права из члана 164. Закона о раду, у вези чл. 154, 173, 174, 177. и 192. Закона о облигационим односима оценили да постоји основ

одговорности туженог за штету коју је тужилац критичном приликом претрпео и да је основан захтев тужиоца за накнаду нематеријалне штете, у износима на које је првостепени суд ставовима првим и другим изреке пресуде обавезао туженог.

Неосновани су наводи ревизије којима се оспорава основ одговорности туженог и одлука о захтеву за накнаду нематеријалне штете.

Према члану 164. Закона о раду („Службени гласник РС“ број 24/05...54/09) ако запослени претрпи повреду или штету на раду и у вези са радом, послодавац је дужан да му накнади штету, у складу са законом и општим актом.

Из наведеног произлази да послодавац одговара за штету коју запослени претрпи на раду и у вези са радом, по општим начелима одговорности, а основ за накнаду штете због повреде права запосленог је претпостављена кривица послодавца. Услови одговорности су да је запослени претрпео штету, да је штета проузрокована на раду или у вези са радом и да не постоје разлози за искључење одговорности послодавца.

Чланом 173. Закона о облигационим односима прописано је да штета настала у вези са опасном ствари, односно опасном делатношћу сматра се да потиче од те ствари, односно делатности, изузев ако се докаже да оне нису биле узрок штете, а чланом 174. истог закона да за штету од опасне ствари одговара њен ималац, а за штету од опасне делатности одговара лице које се њом бави.

Према прописима о безбедности и здрављу на раду, послодавац је дужан да рад организује и мере заштите на раду спроведе тако да запослени уз нормалну пажњу може да обавља рад без опасности по свој живот и здравље. Пропуштање ове дужности повлачи одговорност послодавца за штету која запосленом услед тога настане. Наведеној обавези одговара право запосленог на безбедност и заштиту живота и здравља на раду.

У конкретном случају, тужилац је у моменту повређивања испуњавајући своје радне задатке радио на висини, какво радно место је место са повећаним ризиком од повређивања, па је посао који је обављао имало карактеристике опасне делатности. Иако је тужени тужиоцу обезбедио лична заштитна средства за безбедан рад, до повреде тужиоца је дошло услед неочекиваног пада стуба на ком је тужилац изводио радове, из чега произлази објективна одговорност туженог (без обзира на кривицу) за штету које је тужилац претрпео. При том, тужени није доказао да су у смислу члана 177. ЗОО испуњени услови за потпуно или делимично ослобађање од одговорности, јер је толерисао да тужилац, и остали запослени, супротно Упутству и мерама заштите на раду на ТТ стубу (рад на висини) од 07.07.2003. године, проверу техничке исправности стубова врше само гурањем стубова рукама у свим правцима, а не и испитивањем стуба шиљком, нити је тужиоцу и његовим колегама за такав вид провере исправности стуба пре отпочињања радова обезбедио потребан алат.

Правилно су нижестепени судови, имајући у виду све релевантне критеријуме за досуђивање висине накнаде штете за претрпљене физичке болове, страх, душевне болове због умањења животне активности и наруженост (проценат

умањења животне активности код тужиоца, трајање и интензитет претрпљених болова, страха и степен наружености) оценили да тужиоцу припада правична новчана накнада за ове видове штете у износима одређеним у складу са критеријумима прописаним у члану 200. Закона о облигационим односима.

Из наведених разлога, на основу члана 414. ЗПП одлучено је као у ставу првом изреке.

Одлучујући о захтеву тужиоца за накнаду материјалне штете, правилно су нижестепени судови применом чл. 188. и 195. Закона о облигационим односима оценили да је тужени у обавези да је тужиоцу накнади.

Према одредби члана 195. став 1. Закона о облигационим односима ко другоме нанесе телесну повреду или му наруши здравље, дужан је накнадити му трошкове лечења или друге потребне трошкове у вези са тим, као и зараду изгубљену због неспособности за рад за време лечења.

У том смислу накнада материјалне штете у виду измакле користи од њеног настанка до окончања лечења односи се на губитак у заради коју би оштећени остваривао да није дошло до повређивања.

Под изгубљеном зарадом од момента окончања лечења па до момента доношења судске одлуке о накнади штете - сматра се она зарада коју би оштећено лице остварило да није постало потпуно или делимично неспособно за рад, па оштећеном припада право на разлику у заради коју остварује и коју би остваривао да није повређен.

Рента је очекивани губитак зараде у моменту доношења судске одлуке па за будуће, због потпуне или делимичне неспособности за рад. У смислу одредаба члана 188. и члана 195. став 2. ЗОО основ за остварење права на ренту као облика материјалне штете, постоји ако се утврди да оштећени услед претрпљених повреда и нарушења здравља не може да остварује приход од рада који би остваривао да је здрав и да му није умањена радна способност.

Ова зарада као вид штете утврђује се на бази чињеница које су познате у моменту доношења судске одлуке и она се утврђује на основу висине зараде коју би лице, које је потпуно или делимично неспособно за рад, остварило у том моменту да је било способно за рад, а коју због одређене неспособности није остварило.

Код утврђене чињенице, која се у смислу члана 407. став 2. ЗПП не може ревизијом оспоравати, да је тужилац, поред зараде коју је остваривао код туженог, остваривао додатне приходе радећи на породичном пољопривредном газдинству, правилно су оценили нижестепени судови да је тужени у обавези да тужиоцу накнади материјалну штету у виду изгубљене користи- зараде коју би на тај начин остварио у периоду лечења, када је услед претрпљене повреде био потпуно радно неспособан и разлику у заради коју остварује радећи на пољопривредном газдинству у оквиру преостале радне способности (50%) и коју би на тим

пословима остваривао да није повређен за период од момента окончања лечења па до момента доношења судске одлуке и убудуће.

Међутим, одлучујући о висини накнаде материјалне штете нижестепени судови су погрешно применили материјално право, због чега је чињенично стање на коме су засноване нижестепене пресуде непотпуно утврђено.

У смислу члана 189. став 3. ЗОО при оцени висине измакле користи узима се у обзир добитак који се основано могао очекивати према редовном току ствари или према посебним околностима, а чије је остварење спречено штетниковом радњом или пропуштањем.

Тужилац је у моменту повређивања био у радном односу код туженог у Регионалном центру ..., са пуним радним временом, на пословима који изискују повећан напор, сменски рад и дежурства, па се наводима туженог истицаним у поступку, а које понавља и у ревизији, основано доводи у сумњу утврђени допринос тужиоца од 35% у обављању послова и остваривању прихода породичног домаћинства радом на пољопривредном газдинству и земљишту које је закупуљивао у селу ..., самим тим и висина прихода које је тужилац пре повређивања остваривао на овим пословима и које је у могућности да, у овире преостале радне способности након окончања лечења, остварује.

Ради правилне примене цитиране одредбе члана 189. став 3. ЗОО било је потребно утврдити, а што су нижестепени судови пропустили да учине, да ли је у посебним околностима радног времена и тежине послова које је тужилац пре повређивања обављао код туженог и територијалне удаљености његовог радног места код туженог од пољопривредног земљишта које је обрађивао, према редовном току ствари било основано очекивано да тужилац свакога дана, по окончању радног времена и повратку са посла, у време одмора и викендом у толикој мери доприноси обављању пољопривредних послова, самим тим и да оствари добитак у висини утврђеној из налаза и мишљења судског вештака пољопривредне струке. Поред тога, наводима ревизије се указује да је, у погледу захтева за накнаду штете у виду изгубљене зараде за период након окончања лечења до пресуђења (што је основ и за одређивање висине ренте као облика накнаде штете од пресуђења за убудуће), било потребно разјаснити и на којим конкретно лакшим пословима у пољопривреди тужилац може да ради, имајући у виду његове године живота и преосталу радну способност од момента окончања лечења, што је од значаја за правилно утврђивање висине износа који тужилац треба да плати трећим лицима као дневницу за обављање послова у пољопривреди да би остварио приходе које би остваривао да до повређивања није дошло. Тужени у ревизији основано указује и да судски вештак није одговорио на све примедбе које је тужени истакао на дати налаз и мишљење овог вештака, односно да нижестепени судови нису све истакнуте примедбе туженог у довољној мери расправили.

Из наведених разлога чињенично стање од значаја за одлуку о постављеном захтеву за накнаду материјалне штете се не може сматрати потпуно и правилно утврђеним, а што је било од утицаја на правилну примену

материјалног права, због чега су нижестепене пресуде у делу одлуке о захтеву за накнаду материјалне штете морале бити укинуте.

У поновном поступку првостепени суд ће разјаснити све околности од значаја за доношење одлуке о тужбеном захтеву за накнаду материјалне штете на које је указано овим решењем и правилном применом материјалног права о тужбеном захтеву донети правилну и закониту одлуку.

На основу изнетог, Врховни касациони суд је применом члана 416. став 2. ЗПП одлучио као у изреци овог решења.

Тужиоцу не припада право на накнаду ревизијски трошкова, јер састав одговора на ревизију није била нужна радња за одлучивање у ревизијском поступку, због чега је применом члана 165. ЗПП одлучено као у ставу трећем изреке.

**Председник већа-судија
Љубица Милутиновић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић